

DIALOG KRING KOMMUNALT KULTURMILJÖARBETE I UPPVIDINGE KOMMUN 22 MAJ 2019

SYFTE

Länsstyrelsen besöker Uppvidinge kommun för dialog om det kommunala kulturmiljöarbetet med målsättningen att öka förståelsen för kulturmiljön som faktor för tillväxt och utveckling. Genom information, inspiration och workshops ska mötet bidra till bättre samverkan kring kulturmiljöfrågor och till bättre kommunikation mellan och inom organisationer.

PROGRAM

- 09:00 Registrering och kaffe/te
- 09:15 Introduktion
- Information från Länsstyrelsen
- Inspirationsföredrag: Värnamo kommun
- Samtal utifrån fyra teman:
1. Rollfördelning och antikvarisk kompetens
  2. Kulturmiljöer i planering och exploatering
  3. Kulturmiljövård och besöksnäring
  4. Bidrag till kulturmiljöer
- Summering av förmiddagen
- 12:30 Mötet slut

REGISTRERING

14 deltagare (9 kvinnor och 5 män; 64 % resp. 36 %)

Från Uppvidinge kommun deltog 1 politiker och 6 tjänstepersoner.

Från Länsstyrelsen deltog fem personer (fyra från Kulturmiljö och en från Hållbar samhällsplanering).

Region Kronoberg deltog med en representant.

En föredragshållare från Värnamo kommun.

Foto: Anna Tigerström, Uppvidinge kommun

INTRODUKTION

INLEDNING – VARFÖR ÄR VI HÄR IDAG?

Länsantikvarie Heidi Vassi, Länsstyrelsen

I februari 2017 presenterade regeringen propositionen Kulturarvpolitik (prop. 2016/17:116). Den innebär en samlad kulturarvpolitik och ett stärkt kulturmiljöarbete, bland annat har tio centrala myndigheter fått i uppgift att ta fram vägledande strategier för kulturmiljöfrågor. Kulturarvets bidrag till en hållbar samhällsutveckling betonas, liksom att kulturarv är allas ansvar. Det har även resulterat i en ny museilag (SFS 2017:563).

Boverket har fått ett nytt uppdrag om att förstärka arbetet med arkitektur och gestaltad livsmiljö och en ny tjänst som riksarkitekt har skapats. I uppdraget ingår även stöd till kommuner och länsstyrelsen bland annat kring hur kulturhistoriska värden ska integreras och tas tillvara i plan- och byggprocessen.

Man ska räkna med kulturarvet. Det är en resurs som bidrar till de tre hållbarhetsaspekterna; till exempel bidrar besöksmålsutveckling till den ekonomiska aspekten, kulturlandskapets biologiska mångfald till miljöaspekten och möten mellan människor genom lokalt engagemang, till exempel via hembygdsrörelsen, bidrar till den sociala aspekten. Det kan dock finnas konfliktytor mellan dimensionerna; till exempel kulturmiljöer längs vattendrag. Hållbarhet handlar om att försöka hitta en balans och att klara av avvägningen mellan olika intressen. Hållbar utveckling är en tvärsektoriell fråga och det har även kulturmiljöarbetet blivit, vilket innebär att kulturmiljökompetens och samverkan är viktigt på alla nivåer.

Bostadsbyggandet är ett annat område där samverkan mellan olika aktörer och kulturhistorisk kompetens behövs. När nya områden behöver tas i anspråk, innebär det ofta att fornlämningar berörs och då går den arkeologiska processen igång. För kommuner är det viktigt att ta kontakt med Länsstyrelsen i ett tidigt skede för att reda ut förutsättningarna. Ges tillstånd till att fornlämning får tas bort, innebär det att den grävs ut och dokumenteras. Även om arkeologiska undersökningar bidrar med ny kunskap om historien, bör man alltid försöka att undvika ingrepp i en fornlämning.

Då kulturmiljöarbetet bidrar till hållbar samhällsutveckling finns det även en koppling till miljömålsarbetet. Goda exempel på åtgärdsarbete kulturmiljö/miljömål finns på länsstyrelsernas regionala sida kring miljömålsarbetet, RUS; bland annat rapporten *Välj och vraka!*

Riksantikvarieämbetet har överinseende inom kulturmiljöområdet och gör stickprov på arbetet hos kommuner och länsstyrelser. Undersökningar visar att det finns brister vid planering och byggande, att kommunernas avsaknad av antikvarisk kompetens innebär att kulturmiljöer inte tas om hand samt att många kommuner saknar kulturmiljöunderlag som stöd för sitt arbete.

Länkar

[Kulturarvpolitik \(prop. 2016/17:116\)](#)

[Boverket - Arkitektur och gestaltad livsmiljö](#)

[Riksantikvarieämbetets rapport *Räkna med kulturarvet – Kulturarvets bidrag till en hållbar samhällsutveckling* \(2017\)](#)

[Broschyren *Bygga och bevara: hur påverkar fornlämningar dina byggeplaner?*](#)

[Riksantikvarieämbetets beskrivning av den arkeologiska processen](#)

[Länsstyrelserna Regional Utveckling & Samverkan i miljömålssystemet \(RUS\)](#)

[Länsstyrelsernas stöd *Välj och Vraka! Vägledning och goda exempel inom kulturmiljöarbetet*](#)

[Riksantikvarieämbetets rapport *Kulturvärden i planerings- och bygglovsprocesser – en utvärdering om kommuners förutsättningar för att ta hänsyn till kulturvärden* \(2017\)](#)

[Riksantikvarieämbetets rapport *Kulturvärden försvinner i byggprocessen – Intervjuer och aktgranskning av bygglovsärenden* \(2018\)](#)

[Riksantikvarieämbetets rapport *Riksintressen i siffror – statistik över kulturmiljövårdens riksintressen* \(2017\)](#)

BAKGRUND TILL LÄNSSTYRELSENS PROJEKT

Projektledare Catarina Nilsson, Länsstyrelsen

Kulturmiljö avser de avtryck som mänskliga aktiviteter genom tiderna har avsatt i den fysiska miljön. En kulturmiljö utgör ett sammanhang som kan innehålla föremål, ortnamn eller traditioner som är knutna till platsen.

Kulturmiljöarbete handlar om att skapa förutsättningar för människor att bevara, använda och utveckla kulturmiljöer. Dagens samhällsutveckling innebär att kulturmiljöarbetet behöver ses i ett vidare perspektiv än bara kommunernas fysiska planering. Andra kommunala verksamheter arbetar också med kulturmiljöer; till exempel besöksmålsutveckling, naturvård och fastighetsförvaltning. Detta innebär att kompetens och tvärssektoriell samverkan blir allt viktigare.

Enligt Miljöbalken 3 kap kan ett område utses till riksintresse för kulturmiljövården om det innehåller värden och uttryck som speglar ett eller flera skeenden i landets historia. Riksintressena är mycket varierande till såväl storlek som kulturhistoriskt innehåll; till exempel bruksmiljöer, stadskärnor, äldre brukningslandskap och efterkrigstidens bebyggelse. Den kommunala översiktsplanen har en viktig roll vid tillämpningen av reglerna om riksintressen. Det är det plandokument där bland annat riksintressen ska redovisas och kommunens bedömning av hur riksintressena ska tillgodoses ska anges.

Det finns flera utgångspunkter till Länsstyrelsens projekt med att främja det kommunala kulturmiljöarbetet i Kronobergs län:

- Regeringsuppdrag i Länsstyrelsens regleringsbrev
- Nationella kulturpolitiska mål (2009)
- Nationella kulturmiljömål (2014)
- Riksantikvarieämbetets vision till 2030 (2016)
- Förnyat kulturmiljöarbete – Kulturmiljöstrategi för Kronobergs län 2016–2020
- Handlingsplan 2016–2020 för att främja kommunalt kulturmiljöarbete i Kronobergs län

Länsstyrelsens regeringsuppdrag är att arbeta för de nationella kulturmiljömålen i samverkan med lokala och regionala aktörer samt att främja kommunernas kulturmiljöarbete.

De nationella kulturmiljömålen ska främja:

- ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas
- människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön
- ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser

- en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

Riksantikvarieämbetet har tagit fram en vision för kulturmiljöarbetet till år 2030: Alla, oavsett bakgrund, upplever att de kan göra anspråk på det kulturarv som format Sverige.

Kulturmiljöstrategin för Kronobergs län 2016–2020 lägger grunden för hur länets kulturmiljöarbete ska utvecklas och förnyas. Den utgår från de nationella kulturmiljömålen och innehåller tre målbilder: breddad syn på småländskt kulturarv, kulturmiljöer utvecklas hållbart och upprätthålla levande dialog mellan aktörer.

Parallellt med arbetet med den nya kulturmiljöstrategin togs en handlingsplan för att främja kommunalt kulturmiljöarbete under perioden 2016–2020 fram. Handlingsplanen, som fastställdes i april 2016, innehåller åtgärder inom tre områden där kommunerna har identifierat utmaningar och behov: förtydliga roller och utbyta erfarenheter, öka kompetens och sprida information samt komplettera kunskapsunderlag. Det finns åtta åtgärder i handlingsplanen. Dagens dialogmöte är åtgärden A1. Ta fram ett dialogverktyg för kommunalt kulturmiljöarbete.

Den 24 oktober arrangeras Kulturmiljödagen 2019. Dagen är det första av ett årligen återkommande forum med fokus på ett levande kulturarv och kulturmiljöns betydelse i Kronobergs län. Årets tema handlar om hur vi använder och utvecklar kulturmiljöer. Genom att samla olika aktörer vill Länsstyrelsen fortsätta dialogen om kulturmiljöarbetet i vårt län. Dagen ska både inspirera, ge kunskap och erbjuda möjlighet till erfarenhetsutbyte.

Länk

[Länsstyrelsens arbete för att främja kommunalt kulturmiljöarbete](#)

INFORMATION FRÅN LÄNSSTYRELSEN

Vid dialogmötena ingår det också att Länsstyrelsen informerar om tre andra åtgärder som finns med i handlingsplanen: Kartläggning av kulturmiljöunderlag, möjligheten att söka bidrag till kunskapsunderlag och så vill Länsstyrelsen uppmuntra kommunerna att använda en checklista för inkludering.

KARTLÄGGNING AV KULTURMILJÖUNDERLAG

Målsättningen är att öka kunskapen om kunskapsunderlag.

Kartläggningen genomfördes mellan december 2016 och juni 2017, då länets kommuner besöktes. Som utgångspunkt användes en kartläggning av byggnadsinventeringar som Länsstyrelsen gjorde 2004 och den skickades ut innan besöket. Vid projektledarens besök hos kommunen tittade vi först på listan från

2004 och pratade därefter om vad som har tillkommit sedan dess, om det finns underlag som behöver uppdateras och om det är något kunskapsunderlag som saknas.

Reflektion kring kunskapsunderlag i Uppvidinge kommun:

- De äldre inventeringarna används fortfarande men de börjar bli föråldrade. Kommunens kulturmiljöplan Kulturarv att vårda är från år 2000 och vid besöket nämndes det att den eventuellt kan behöva uppdateras.
- Exempel på underlag som har tillkommit är Länsstyrelsens utredning om Hohults by som riksintresse och riksintresseförklaringarna för Granhult och Sävsjö.
- Underlag som kommunen kände saknas är bättre underlag om fornlämningar än bara Riksantikvarieämbetets tjänst Fornsök samt riktlinjer för att bättre skydda det som finns, då det saknas i kulturmiljöplanen.

Kommunen berättade vid dagens dialogmöte att beslut har tagits om att uppdatera kulturmiljöplanen.

EKONOMISKT BIDRAG

Genom *Förordning (2010:1121) om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer* [kulturmiljövårdsanslaget] finns det möjlighet att ansöka om ekonomiskt bidrag för att bevara, utveckla och använda kulturmiljöer. Enligt 9§ i förordningen finns det möjlighet att ge bidrag till ”generella eller riktade regionala och kommunala kunskapsunderlag som syftar till att ta till vara kulturhistoriska värden i samhällsplaneringen”. Bidraget söks hos Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen ställer krav för att bevilja bidrag till kunskapsunderlag, som att underlaget ska:

- vara metodutvecklande
- fylla en funktion och vara till nytta för kommunen
- bli officiellt antaget i kommunen
- tas fram av personer med adekvat kompetens

Kravet på att det ska vara metodutvecklande ställer Länsstyrelsen för att vi inte kan finansiera ”traditionella” byggnadsinventeringar eller kulturmiljöprogram, som många kommuner tagit fram sedan 1980-talet. Länsstyrelsen anser att det är av betydelse att framtaget material verkligen får betydelse i den kommunala planeringen, det vill säga att det är ändamålsenligt. Med metodutvecklande anser vi därmed att det krävs ett nytänk kring upplägg. Metodutveckling kan till exempel handla om hur man förmedlar innehållet, hur man involverar boende och besökare i processen. I det metodutvecklande ska finnas ett lärande för kommunen och/eller för andra kommuner. Det kan sammanfattningsvis därmed vara kring själva processen att ta fram kulturmiljöprogrammet, presentationen eller i inventerings- och värderingsarbetet.

Några andra saker att tänka på inför en ansökan om bidrag:

- Åtgärden får inte ha påbörjats före Länsstyrelsens beslut.
- Etappindela projekt/åtgärd som pågår mer än ett kalenderår.
- Redovisa kostnadsbild och medfinansiering i ansökan.
- Eventuellt bidrag kan uppgå till maximalt 50 procent.
- Beslutet kan inte överklagas.
- Bidrag betalas ut i efterskott.

Länk

[Information om bidrag](#)

CHECKLISTA FÖR INKLUDERING

Inom Länsstyrelsernas mångfaldsarbete har en checklista för inkludering tagits fram. Målsättningen är att ta tillvara fler perspektiv i kulturmiljöarbetet. Checklistan är ingen mall utan en uppsättning av frågor, som ska hjälpa handläggaren att synliggöra vad ett inkluderande arbete innebär. Frågorna är uppdelade i fem grupper:

1. Synliggör språk och struktur
2. Synliggör kulturmiljön
3. Synliggör historiebruk
4. Synliggör mottagare och målgrupper
5. Uppföljning

Länsstyrelsen Kronoberg använder checklistan vid upphandlingar, exempelvis av vård- och underhållsplaner, då vi har bedömt att detta ger störst effekt. Det finns även planer på att införa det i ärendehandläggningen.

Länkar

[Checklista för inkluderande ärendehandläggning](#)

[Göra Sverige – en verktygslåda för arbete med kulturmiljöfrågor](#)

INSPIRATIONSFÖREDRAG: VÄRNAMO KOMMUN Kommunantikvarie Peter Andersson, Värnamo kommun

Värnamo utsågs till årets kulturmiljökommun 2018.

Arbetet förutsätter interaktion med t.ex. Länsstyrelsen, museer (Vandalorum), hembygdsföreningar etc.

Han berättade som ett konkret exempel på kulturmiljöarbetet i kommunen om ombyggnationen av den så kallade Gummifabriken, en industri som varit central för Värnamo under lång tid. Numera är det Gummifabriken något av ett kulturhus. Han visade hur man lyfter industrins historia genom att namnge rum i byggnaden efter personer som arbetat och verkat inom industrin. Som exempel nämndes rum namngivna efter flyktingar som kommit från Tyskland respektive Baltikum efter andra världskriget.

Bygdens historia består annars av bland annat möbeltillverkning, t. ex. Bruno Mathsson. Man har även en hembygdsgård i Apladalen. Ett annat viktigt område är Store mosse.

Man har 12 stycken riksintressen och sju stycken byggnadsminnen i kommunen.

Kommunantikvarien arbetar i nära samarbete med plan och bygg-avdelningen vilket innebär att antikvarien är med tidigt i processen. Arbetet består i att bevaka, informera, samverka och utveckla kulturmiljöarbetet. Man anordnar även utställningar i vilka även immateriella kulturarv lyfts fram. Man har även verksamhet riktad mot skolklasser där eleverna får pröva på livet i olika tidsperioder. Ett sådant projekt är Åminne bruk, där 8:e klasser får pröva på livet vid bruket år 1918. Ett annat exempel är Nydala kloster, där 3:e klasser får uppleva livet under medeltiden.

Presentationen gav intrycket av att Värnamo kommun har ett levande och intressant kulturmiljöarbete där man är mån om att lyfta fram flera dimensioner av kulturarvet, inte bara det fysiska utan även det immateriella kulturarvet i form av att t. ex. enskilda personers öden lyfts fram.

Vid presentationen var det några detaljplaner och ett bygglovsärende som Peter inte hann gå igenom och som han vill vidareförmedla:

NY DETALJPLAN, MOSSLE, VÄRNAMO

I början av utredningen inför en ny detaljplan genomförde Värnamo kommun en fältinventering av kulturmiljövärden i undersökningsområdet. Där påträffades flera kulturlämningar som inte tidigare fanns registrerade, varav de flesta bestod av stenmurar och odlingsrösen. Även andra kulturmiljöer påträffades: en grav (från bronsåldern/äldre järnåldern), husgrunder och ett biologiskt kulturarv av träd och buskar.

Inom detaljplanen togs hänsyn till de flesta kulturlämningarna.

- Den större delen av befintligt skogsområde inom planområdet ska fortsätta ha samma användning i framtiden, och registrerades som **naturmark**.
- De flesta av kulturlämningarna placerades på **naturmark** och **parkmark**. Lagstöd för denna bestämmelse finns i 4 kap 5 § punkt 2 PBL och i Skogsvårdslagen 1979:429 § 30.
- De flesta stenmurarna och odlingsrösen inom områden som är planerades till bostäder och vägar registrerades som **naturmark** eller **parkmark**.
- Graven som är en fornlämning skyddas enligt Kulturmiljölagen 1988:950, 2 kap. Den ingår även i ett område som utgörs av **naturmark**.

Efter resultatet av fältinventeringen om kulturmiljövärden genomfördes även en arkeologisk undersökning. Där påträffades flera härdar och stolphål efter husgrunder.

NY DETALJPLAN, ÅMINNE

Detaljplanen omfattar delar av samhället Åminne, utanför Värnamo. I samhället finns Åminne bruk som är ett riksintresse för kulturmiljövården och ett byggnadsminne, varav en sträcka av f d järnvägen ingår i detaljplanen. Järnvägens placering intill Åminne bruk hade en viktig betydelse för verksamheten. Sträckan närmast Åminne bruk ingår i riksintresset. För ca fem år sedan så revs dock järnvägsrälsen från banvallen. Men för att förstå den historiska kopplingen mellan järnvägen och bruksmiljön är viktigt att bevara strukturen för banvallen intakt inom planområdet.

- Det markområde av banvallen som omfattades av detaljplanen blev registrerat som **naturmark**.
- ”Naturområde, f d banvall. Körbar förbindelse samt gång-, cykel- och mopedväg får anordnas.”
- De båda byggnaderna. f d stationshuset och f d banvaktarbostaden som båda finns utanför området för riksintresset och byggnadsminnet registrerades under **skyddsbestämmelser och varsamhetsbestämmelser**.
- q1. ”Huvudbyggnad får ej rivas.”
- Det gäller för f d stationshuset och f d banvaktarbostaden. Även om de inte ingår i riksintresset så finns en kulturhistorisk koppling till järnvägen och därmed även till riksintresset.
- k1-4, Varsamhetsbestämmelser gäller för f d stationshuset och f d banvaktarbostaden och även andra kulturhistoriska byggnader till järnvägen.

BYGGLOVSÄRENDE, HÖRLE

Hörle bruk, utanför Värnamo. Hörle bruk är ett byggnadsminne och ingår även inom ett större fornlämningsområde.

En ny transformatorstation planerades av ett elföretag utanför byggnadsminnet men i närområdet. Där finns även flera andra kulturhistoriska byggnader intill. Efter några förslag och dialoger, så enades de inblandade parterna om en byggnad som både tog hänsyn och väl passade in i den kulturhistoriska miljön i området.

LÄNK

[Värnamo kommun – kulturhistoria, kulturarv](#)

SAMTALSPASS

Deltagarna samtalade i hel grupp utifrån fyra teman:

1. Rollfördelning och antikvarisk kompetens
2. Kulturmiljöer i planering och exploatering
3. Kulturmiljövård och besöksnäring
4. Bidrag till kulturmiljöer

Till varje tema fanns en eller flera frågor för samtalet att utgå ifrån. Varje samtalspass var cirka 20 minuter långt och Länsstyrelsens personal dokumenterade.

TEMA 1. ROLLFÖRDELNING OCH ANTIKVARISK KOMPETENS

- Vilken roll har min organisation i kulturmiljöarbetet?
- Hur är antikvarisk kompetens av betydelse i det kommunala kulturmiljöarbetet?
- Hur använder Uppvidinge kommun antikvarisk kompetens?

Planarkitekt om framtagandet av detaljplaner. Ett viktigt steg i detaljplanen är att skapa ramar för ett område, vilka är starkt bindande jämfört med olika policydokument som saknar juridiskt bindande. Renodlad antikvarie saknas. Tidiga samråd är av betydelse. Kulturmiljö är en del miljöbedömningen. Samrådet med Länsstyrelsen är av vikt. När det är motiverat skickar man även till Kulturparken Småland för att de ska kunna lämna rekommendationer och så.

Kommunen tar kontakt med Kulturparken Småland när det är aktuellt. Byggnadsinspektören har inte antikvarisk kompetens och kommunen kompenserar genom att flitigt anlita Kulturparken.

Kultur- och fritidschefen är remissinstans vid detaljplaner. Vid behov kontaktas han vid bygglovsfrågor, om Miljö- och bygg ser ett behov.

Den kulturmiljöplan vi har idag täcker inte alls in de behov byggnadsinspektören har. Kulturparken kontaktas där underlag saknas.

LST kan inte kontaktas i bygglovsärenden eftersom vi är överklagandeinstans.

Kultur och fritid – ”lite av miljö och bygg motpol”. ”Bevarandeförnuftsdel” mot exploateringsidan. Jätteviktigt att båda sidorna finns. Det är viktigt att man är två olika förvaltningar, och båda jobbar med kulturmiljöer utifrån sina perspektiv men ändå samverkar. Kultur och fritid arbetar strategiskt med policys, mjukare värden m.m.

Beslut i slutet av förra året om revidering av kulturmiljöplan. Tiden kanske är mogen för att processen ska ta fart. Ge Byggnadsinspektören de verktyg hon behöver. Kulturmiljöplanen ska vara det verktyg hela kommunen behöver, inte bara kultur och fritid. Viktigt för det kommunala självstyret att det finns ett kommunalt dokument, så att det regionala (LST, kulturparken) styr. Kulturmiljöplanen är också ett viktigt underlag för att få igång en diskussion

Nytt politiskt läge; nu finns möjlighet att få igång uppdraget. Finns en politisk vilja att få till ett nytt utskott.

Vill även få in kulturmiljöfrågor i andra delar av vår verksamhet.

Besöksnärringsfrågorna. Där kommer även miljö och bygg in. Finns det möjlighet att göra saker i glasbruksmiljöerna? Miljöproblem, sanering. Kan man göra något utan att genast få problem? Rosdala, Lindshammar.

Det finns en del byggnader som måste tas om hand. Misskötsel under många, många år. Stationshus med kulturhistoriskt värde. Viktigt att få ta del av pengar och kompetens.

Många kommuner använder kulturparken Småland. Vore det en möjlighet att samverka med grannkommuner om antikvarisk kompetens? Kan man formulera om platsannonser.

Samtal förs med kultur- och fritidschefen i Lessebo kommun. Liknande bemanning och behov. Det finns behov av antikvarisk kompetens i båda kommunerna, men resurser saknas. Kan kanske få till en halvtidstjänst i varje kommun. En del tekniska problem. En anställning eller två, vem är primär anställare o.s.v. Diskussion har förts på tjänstemannanivå. Ej politisk. Vill ha ett underlag innan man går vidare med förslaget.

Vad ska man då använda den antikvariska kompetensen till? Antikvarisk kompetens vid framtagandet av ÖP vore en fördel. Men gärna även konkret arbete. Antikvarisk kompetens saknas hos plan- och bygg. Färgsättning, utformning av detaljer är svårt att bedöma om man saknar antikvarisk kompetens.

Regionen har ett ansvar från Kulturparken Småland, samverkan med hembygdsföreningen och destination Småland. Kan lämna processtöd när man ska ta fram ex. kulturmiljöplan.

Kulturmiljöfrågor är något som genomsyrar flera verksamheter. Ta med bevarandefrågor vid markförsäljning, restaurering, o.s.v. Kulturmiljö är inget särintresse.

Ett politiskt uppdrag har lämnats till kultur- och fritidschefen. Vad det innebär är inte klart för övriga gruppen.

TEMA 2. KULTURMILJÖER I PLANERING OCH EXPLOATERING

- Vilken hänsyn tas idag till kulturmiljöer vid planering och exploatering?
- Vad kan vi göra bättre?

Hur ser Länsstyrelsens samhällsplanerare att kulturmiljöer tas tillvara i kommunens planer? Det är inte så många kommuner som har en kommunantikvarie. Vid granskning av översiktsplaner är det viktigt att ha kulturmiljövärdena med sig, inte bara vid exploatering. Hänsyn till kulturmiljöer måste finnas med i en helhet. Samhällsplaneraren ser att många kommuner skickar ofullständigt material för att se hur Länsstyrelsen ser på frågan. Det är viktigt att man inom kommunen diskuterar hur man ser på kulturmiljövärden, och hur man förhåller sig till de värdena. Viktigt att ha en tanke från början redan i de första stadierna av planeringsprocessen, innan handlingarna skickas till Länsstyrelsen. Det vore också en fördel om man tidigare tog kontakt med arkeolog på länsstyrelsen. Arkeologin kommer ofta in i ett sent stadium vilket är olyckligt eftersom detta tar tid.

Det finns ett stort intresse hos allmänheten att bevara kulturmiljövärden. Samtidigt brottas man med de ekonomiska aspekterna. Bevarade måste ske på ett ekonomiskt hållbart sätt. Privatpersoner hör av sig och har ett intresse. Stationshus ex. Granhults kyrka är ett fantastiskt exempel på hur det lilla samhället engagerar sig. Kurrebo finns ett stort intresse för, har det visat sig.

Nedtagning av skog för att göra industrimark. Missade fornlämningar och nu har projektet avstannat. Olyckligt för alla. Viktigt att det finns kunskapsunderlag på plats. Ta kontakt med Länsstyrelsen. Något har gått fel i processen. Det kostar inget att ta kontakt med Länsstyrelsen. Får gärna ske i ett tidigt, tidigt, tidigt skede.

Centrumplanen var komplex. Har ändå gått bra genom tidigt samråd.

Förklaring: Fornlämningsinventering i det aktuella skogsområdet skedde efter att detaljplan tagits fram. Kultur- och fritidschefen har kompetens. Länsstyrelsen erbjuder utbildningar, bl.a. den 24 oktober vid kulturmiljödagen 2019. RAÄ och LST Jönköping medverkar. Länsstyrelsens arkeolog håller i detta.

Förra utbildningen deltog framförallt planhandläggare, inte så många politiker.

Källehylte industriområden är ett bra exempel på hur en process bör se ut. Sweco togs in som arkeologisk kompetens. Sweco tog fram förslag under ett tidigt skede. Länsstyrelsen gör ändå en granskning när underlaget kommer in till Länsstyrelsen. Kompletterande utredning kan komma till. Länsstyrelsen i Kronobergs län har öppnat upp för frivilliga utredningar, vilket inte är fallet i alla delar av landet. Att en konsult har lämnat sitt ok innebär inte att Länsstyrelsen kommer ha samma uppfattning. Länsstyrelsen ser ändå frivilliga utredningar som något positivt.

Samhällsservicechefen kommer att ta kontakt med Länsstyrelsens arkeolog. ”Vi måste göra om och göra rätt.”

Det svåra med kulturmiljö är inte fornlämningar och byggnader skyddade enligt lag. Fornsök och andra underlag underlättar hantering. Det svåra är det mer diffusa, där lagskydd saknas. Kommunen beställer sällan antikvariska förundersökningar. Detta är en ekonomisk fråga. Ofta tar man fram planer på privatperson eller annan förvaltnings fråga. Man ser det inte som ekonomiskt försvarbart att i alla lägen ta fram en antikvarisk konsekvensbeskrivning. En liten kommun har andra förutsättningar än en stor. Man förlorar en möjlig samhällsutveckling om detaljplanen blir för dyr. Kulturmiljöunderlag är förhållandevis dyra, men det är ofta fler underlag som efterfrågas.

Det har egentligen inte varit skarpt läge, säger kommunen. Plan i Åseda nyligen. 1950-talsbebyggelse. Länsstyrelsen svarade att man även måste värdera och bedöma 1900-talets bebyggelse. Kommunen vill ogärna sätta rivningsförbud. Vid kommunikation med fastighetsförvaltningen har dessa lyft att underhåll av byggnaderna är svårt. Återigen lyfter länsstyrelsen att det är viktigt med ett antikvariskt ställningstagande.

Boverkets seminarium: det finns inte så många gamla hus kvar.

Det är inte aktuellt med rivning i området. Frågeställningen i planen handlade om de nya byggnaderna skulle störa 1950-talsbebyggelsen.

Tror att det finns en politisk intention och ledning även för Uppvidingehus, där bevarandet är en del.

Svårt att sätta skyddsbestämmelser för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Bestämmelserna är långtgående.

TEMA 3. KULTURMILJÖVÅRD OCH BESÖKSNÄRING

– Vad kan vi göra i vår kommun när det gäller besöksnäring kopplad till kulturmiljöer?

Bevarande vs exploatering inte enbart motsättningar, se bara på Värnamos arbete

Kultur- och fritidschefen har även fått ansvar för turism

När det gäller kulturmiljöer, har kultur- och fritidschefen mer fokus på det strategiska arbetet.

Höneström Kungahuset

Hur exploatera/förädla, så kan tjäna pengar? är det önskvärt?

Hur tänka i potential, känsliga miljöer?

Måste kunna kombinera för att kunna bevara: förstärka varandra, hitta partnerskap; hitta värdena i båda och att de är beroende av varandra

Glasbruken bra exempel

Det kostar att bevara → måste hitta inkomster

Lindshammar förfaller

Rosdala på gång
Vad är attraktivt för besökande?
Hur går det till när det offentliga stöttar mot entreprenör/intressent?
Levandegöra det vi redan har och hitta nya miljöer för besöksnäring
Strategisk nivå för att hitta riktningen
Glasriket på tillväxt jobbar med besöksutveckling ur turistperspektiv
Göra rätt från början, när vi är i utvecklingsfasen
Vad är det unika? Granhult, naturmiljön/naturreservaten/landskapet
Vildmark så nära ex. Tyskland
Hur gör man bevarande till en upplevelse?
Bruksmiljön i Klavreström – Sveriges äldsta inomhusbana för tennis,
sambandsförening driver, känner sig inte uppskattade då museiföremål hämtas
hem.
Är duktiga på att gömma bebyggelsen; bor det någon här? Vilket innebär att
besökande upplever landskapet som orört.

Stor vindkraftsutbyggnad på gång, kommer att påverka den orörda skogsmiljön,
vandringsleder – nära rastplats, tyst område i ÖP kommer att påverkas.

Småskaliga jordbrukslandskapet kulturpris
1996 fanns 56 mjölkbesättningar, idag finns en kvar. Har inte gått över till
köttdjur som många trodde skulle ske; några köttdjursbönder finns dock.
Framför allt gått över till får och hästar.
EU:s lantbrukspolitik, livsmedelspolitik
Reserver i händelse av kris – inventering pågår
Skogsbyte kom igång efter torkan 2018.

TEMA 4. BIDRAG TILL KULTURMILJÖER

– Vad kan Uppvidinge kommun söka bidrag för?

Länsantikvarien inledde och pratade bland annat om Regionen och
Landsbygdsenheten

Länsstyrelsens byggnadsantikvarie fortsatte med att berätta om olika typer av
projekt som Länsstyrelsen kan lämna bidrag till. Hon nämnde t. ex. bidrag för
byggnadsvård och bidrag för att tillgängliggöra kulturmiljöer.

Man kan även få bidrag för informationsinsatser och kunskapsunderlag. Ett
exempel är Ljungby kommun som fått sitt kulturmiljöprogram delvis finansierat
av Länsstyrelsen (50% av 600 kkr).

Vidare berättade länsantikvarien om Älmhults kommuns renovering av
Stinsahuset i Älmhult. Länsstyrelsen lämnade bidrag till att ta hjälp från antikvarie
under projektet.

Landsbygdsstöd

Det var även samtal om hur kommunerna idag arbetar med bidrag inkl. stöd att fylla i blanketter och samarbete mellan förvaltningar. Det är en resursfråga.

Region Kronoberg har ett stöd till näringsliv, framför allt mindre företag.

Länkar

[Information om bidrag till kulturhistoriska miljöer, inkl. tillgänglighet och kunskapsprojekt](#)

[Information om bidrag till hembygdsgårdar och till utveckling av natur- och kulturmiljöer](#)

[Region Kronobergs stöd till småföretag inom naturturism](#)

DELTAGARNAS UTVÄRDERING AV DIALOGMÖTET

FÖRVÄNTNINGAR PÅ DAGENS DIALOGMÖTE

- Kunskapspåfyllnad
- Samtal
- Lyssna in
- Riktlinjer och rekommendationer som kan underlätta planering och samhällsutveckling
- Dialog
- Glasbruksdiskussion
- Inputs: kulturmiljö vs(?) plan, kulturmiljö vs (?) besöksnäring
- Bra exempel/praktik
- Ett gott samtal med Kulturmiljön på Agendan i kommunen
- Ny kunskap
- Nya tankar
- Diskussion angående hur man jobbar med kulturmiljöer där byggnader förfaller
- Bra samtal
- Nya kontakter
- Bättre inblick i Uppvidinge kommuns förutsättningar och arbete
- Hur tar jag hänsyn till detta i beslut i plan- & byggärenden?
- Hur främjar jag att människor VILL vårda dessa miljöer?
- Bra samtal!

DETTA VAR BRA PÅ DAGENS DIALOGMÖTE

- Nya kompetenta kontakter
- Bra info ang bidrag att söka
- Bra info i helhet men speciellt från Värnamo
- Bra diskussioner!
- ”Rätt” folk
- Bra inspiratör
- Intressant och spännande att lära känna hur Uppvidinge arbetar med kulturmiljöer och kulturarv.
- Nya kontakter
- Bra diskussioner med mycket innehåll
- Stort engagemang hos deltagarna
- Inspirerande föredrag från Peter
- Bra samtal!
- Bra samtal
- Bra exempel med Värnamo! → intressant m. deras kreativitet!
- Många konkreta exempel på både utmaningar och goda exempel.
- Inspirationsföreläsningen Gummifabriken o Värnamo.
- Bra samtal

- Bäst idag var dialogen i stor grupp och att alla fick komma till tals.
- Bra upplägg med dialoger efter teman.
- Mycket intressant inspiration från Värnamo kommun.

DETTA KAN FÖRBÄTTRAS

- Varmt rum & lite bullrigt.
- Tråkigt att mötet inte kunde börja i tid, sent kaffe
- Kom alla till tals vid diskussionerna?
- Kommer bara på att fler politiker borde deltagit.
- För kort tid för temadiskussioner, överväg färre teman o djupare samtal istället.
- Mer tid till diskussion och inspirationspresentation
- Fler politiker som deltar
- Mindre varm lokal.